

TRSTNI STRNAD *Emberiza schoeniclus* V SLOVENIJITHE REED BUNTING *Emberiza schoeniclus* IN SLOVENIA

Dare Šere

UDK 598.81(497.12) "E.schoeniclus"

Izvestje ornitološkega observatorija v Ljubljani 1926 - 1933 iz leta 1934 objavlja seznam ptičev, katerih gnezditvev še ni zanesljivo ugotovljena, je pa domnevna (Ponebšek & Ponebšek 1934): trstni strnad *Emberiza schoeniclus*, poljska vrana *Corvus frugilegus*, veliki srakoper *Lanius excubitor*, modra taščica *Luscinia svecica cyanecula*, planinski hudournik *Apus melba*, mali skovik *Glaucidium passerinum*, sokol selec *Falco peregrinus*, rjavi lunj *Circus aeruginosus*, ponočni vran *Nycticorax nycticorax*, krehlja *Anas crecca*.

Če sedaj, skoraj po petdesetih letih pregledamo ta seznam, ugotovimo, da lahko nekaj vrst ptičev zdaj še ostane na seznamu. Trstnega strnada smo črtali iz tega seznama šele v pravkar minulemu letu. Že samo ime trstni strnad nam pove, da se najraje zadržuje v trstju, kjer tudi gnezdi. Ob tem pa ne smemo prezreti dveh dejstev:

- da je trstni strnad na preletu spomladi malo opazen in maloštevilen. Prelet poteka v glavnem v mesecu marcu. Znani so ujeti primerki iz Stožic v mesecu aprilu kakor tudi primerki samca iz Bobovka, ki je bil opazovan 5.5.1977, čeprav trstni strnad tam ne gnezdi (I.Geister 1980).
- pravo nasprotje pa predstavlja jesenski prelet, ko je trstni strnad zelo pogost povsod in ne samo v trstju. Zanimiv je pregled prvih trstnih strnadov na preletu v Stožicah pri Ljubljani, kjer trstni strnad ne gnezdi.

1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
30.9	3.10	25.9	6.10	26.9	19.9	8.10	6.10

tabela 1: jesensko pojavljanje trstnega strnada v Ljubljani: datumi prvih opažanj

table 1 : autumn phenology (passage) of the Reed Bunting in Ljubljana

Iz tabele je razvidno, da je najbolj zgođen podatek iz leta 1978 (19.9) in najbolj kasen iz leta 1979 (8.10). Vsi ti prvi ujeti trstni strnadi so bile prvoletne samice.

Prva podatka iz gnezditvenega obdobja trstnega strnada v Sloveniji sta iz leta 1974. V ornitološki zbirki ornitološkega kustodiata PMS je odrasel primerki trstnega strnada iz Dojic na Cerkniskem jezeru, datiran s 15.5.1974 (Gregori 1977). Na omenjenem kraju se je drugo leto zadrževal drug pojoč samec, vendar gnezdo ni bilo najdeno.

Ravno tako zanimiv je primerki mladiča trstnega strnada, ki sem ga ujel 9.8.1974 v močvirju pri Vrhniki. Mladiči so zanimivi zaradi barve perja, razlikujejo se namreč od odraslih primerkov in šele po delni letni golitvi so si povsem enaki z odraslimi. V tem že preletnem času se razlikujejo samo po obliki repnih peres (Svensson 1975). To pomeni, da se da po barvi mladiča z gotovostjo ugotoviti, ali gre za mladiča, ki se je zvalil v bližini in se pred jesensko selitvijo še ni golil. Ravno takšen primerki sem ujel 1.8.1978 v trstju med Škofljico in Igom in sedaj je ta primerki kot dokazni primer v ornitološki zbirki PMS.

Zanimivi sta dve lokalni najdbi iz Škofljice-Ig in ena iz Bobovka, ker ima vsaka svoj pomen (glej tabelo 2).

št.obročka N ^o of ring	spol sex	datum obročkanja datum najdbe date of ringing date of recovery	kraj place	obročkovalec ringer
Ljubljana TX 120	♂	14.3.1977 12.8.1977	Škofljica-Ig "	D.Šere "
Ljubljana 71.262	♂	8.10.1975 12. 8.1977 28. 8.1977 14. 9.1977	Škofljica-Ig " " "	D.Šere " " "
Ljubljana M 3520	♀	30. 3.1979 1. 5.1979	Bobovek "	I.Geister "

tabela 2: lokalne najdbe, pomembne za poznavanje feonologije trstnega strnada v Sloveniji

table 2: local recoveries which are important for the phenology of the Reed Bunting in Slovenia

Iz prve najdbe je moč razbrati, da je omenjeni primerek že v sredini marca zasedel svoje gnezdišče. Najdba je zanimiva tudi zato, ker se na tem področju ustavijo tudi drugi osebkii trstnega strnada, pa vendar ne gnezdiijo, ker so še zmeraj na preletu.

Druga najdba je zanimiva, ker je omenjeni primerek obročkan v času preleta, in šele kasnejše najdbe tega trstnega strnada so pokazale, da gre za gnezdilca tega področja. Ker v večletnem obdobju ni bilo najdbe iz kasnejših mesecev menim, da kasneje ujeti primerki iz omenjenega področja niso stalnice.

Tretja najdba pa je zanimiva predvsem zategadelj, ker je bil omenjeni primerek ponovno ujet čez mesec dni, čeprav tam trstni strnad ne gnezdi. To pomeni, da primerki, opaženi ali ujeti v mesecu aprilu ali maju, niso tudi zanesljivo gnezdilci v tistem področju, ampak se selitev v severnejša gnezditvena področja včasih zavleče tudi v maj.

Skoraj vsi primerki trstnih strnadov v poletnem času so bili merjeni (dolžina peruti), kakor tudi preletni jesenski primerki. V povprečju je bila ugotovljena pri naših primerkih krajša perut. Preparirani primerek trstnega strnada s področja Cerkniskega jezera kakor tudi primerek z Ljubljanskega barja spada k podvrsti *Emberiza schoeniclus intermedia*. Podvrsta *intermedia* ima bolj koničast in nizek kljun za razliko od bolj okroglega in visokega pri tipični podvrsti *schoeniclus*. Zato bi bilo v bodoče zanimivo spremljati obliko in velikost kljuna v preletnem in prezimovalnem obdobju.

Oglejmo si še rezultate lova in obročkanja sodelavcev ornitološkega kustodiata PMS. Najdbe trstnega strnada so se pojavile šele, ko se je pričel lov z mrežami (glej tabeli 3 in 4 in sliko 1).

V obdobju od leta 1975 do 1980 sem natančno pregledoval trstičje med Škofljico in Igom, vendar nisem nikoli uspel najti gnezda. Manj sem delal tudi na trstičjih v okolici Grosupljega, kjer sem ujel tako odrasle primerke kakor tudi mladiče. Najbližje gnezdu sem bil 28.5.1977 med Škofljico in Igom, ko sta starša hranila mladiče, vendar sem pri bolj podrobnem pregledu ugotovil, da so bili mladiči že speljani. Vsako leto sta gnezdila dva para trstnih strnadov, leta 1979 pa je pel še tretji samec, pri katerem pa nisem opazil samice (gnezditvena rezerva?).

Leta 1980 je bilo stanje trstnega strnada med Škofljico in Igom po datumih takšno:

12.6.80 Prvi par hrani mladiče na trstju. Videl sem tri mladiče, ki so že bili sposobni leteti med trstjem. Pri drugem paru je bila samica pri kraju z izdelavo gnezda. Gnezdo je bilo skrito med redkim trstjem in drugim

št.obročka N ^o of ring	spol sex	datum obročkanja datum najdbe date of ringing date of recovery	kraj place	obročkovalec ringer	razdalja distance
1. Ljubljana 24.882	♀ +	4.11.1973 24.12.1974	Zalog/Lj. Zoppola-PN-ITALIJA	J.Mastnak	220 km
2. Ljubljana 51.634	♂	31.12.1974 17.10.1975	Zalog/Lj. Magliano/Fo/ITALIJA	J.Gračner	290 km
3. Ljubljana 71.975	♀ +	23.10.1975 4.11.1975	Škofljica-Ig/Lj. Ferret di Gonars/UD/ITALIJA	D.Šere	100 km
4. Ljubljana 76.580	♀ +	2.11.1975 8.12.1976	Zalog/Lj. S.Guisepe di Comaccio/Fe/ITALIJA	J.Gračner	230 km
5. Ljubljana S 9.829	?	17.10.1976 11.12.1976	Dragomer/Lj. Fontaniva/Padova ITALIJA	R.Čamernik	210 km
6. Ljubljana S 2.549	♀ +	24.10.1976 13.11.1976	Zalog/Lj. Spadarolo-Rimini/fo/ITALIJA	J.Gračner	270 km
7. Ljubljana SX 764	♂	27.10.1976 14.11.1976	Stožice/Lj. Mezzolara-Budrio/Bo/ITALIJA	D.Šere	300 km
8. Ljubljana S 9.475	♀ +	30.10.1976 1. 1.1977	Ig/Lj. Tuoro sul Trasimeno/PG/ITALIJA	B.Magajna	390 km
9. Ljubljana H 3.732	?	1. 1.1977 13.11.1977	Brod/Lj. Campotto-Argenta/fe/ITALIJA	B.Slabanja	260 km
10. Ljubljana E 9.707	♂	9.10.1977 17. 5.1978 11. 7.1978 16. 8.1978	Grmez/Lj. Litomyšl-Svitavy Češkoslovaška	B.Magajna	430 km

tabela 3: najdbe trstnega strnada, obročkanega v Sloveniji
table 3: recoveries of the Reed Bunting ringed in Slovenia

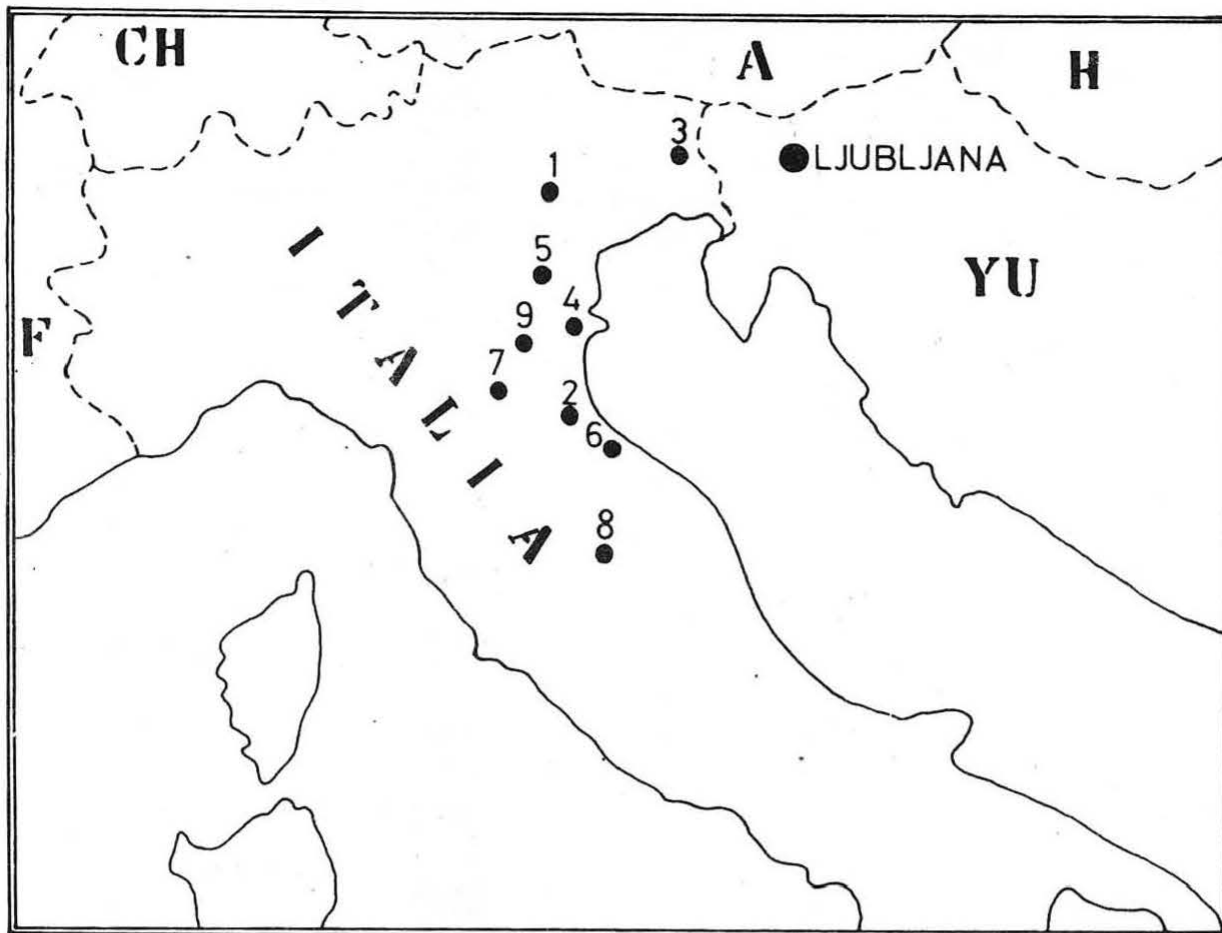
št.obročka N ^o of ring	spol sex	datum obročkanja datum najdbe date of ringing date of recovery	kraj place	najditelj finder	razdalja distance
1. Radolfzell Germania CL 31.234	♂	13.10.1977 13.10.1978	Illmitz-AVSTRIJA Škofljica-Ig/Lj.	D.Šere	250 km
2. Praga M 695.864	?	? 8.11.1977	? Lavrica/Lj.	ČSR J.Dolinšek	
3. Praga Z 540.063	♀ +	? 19. 3.1978	? Savlje/Lj.	ČSR M.Bogataj	

Opombi: Podatki št. 2 in 3 so nepopolni, ker do sedaj Ornitološki kustodiat Prirodoslovnega muzeja Slovenije še ni dobil podatkov o datumu in kraju obročkanja na Češkoslovaškem.

Vse najdbe trstnih strnadov je za nadaljnjo obdelavo posredoval Ivo Božič, kustos Ornitološkega kustodiata Prirodoslovnega muzeja Slovenije.

tabela 4: najdbe trstnega strnada v Sloveniji, obročkanega na Češkoslovaškem in v Avstriji

table 4: recoveries in Slovenia of the Red Bunting ringed in Czechoslovakia and Austria

● = kraj obročkanja (Ljubljana) ; place of ringing (Ljubljana)

● = kraj najdbe (št. 1-9) place of recovery (N° 1-9)

Zaporedne številke ustrezajo zaporednim številkam v tabeli 3

Consecutive figures correspond to those in the list of recoveries

slika 1: najdbe v Sloveniji obročkanih trstnih strnadov v Italiji

figure 1: recoveries in Italy of the Reed Bunting ringed in Slovenia

20. gnezditveni biotop trstnega strnada na Ljubljanskem barju (D.Šere)

20. breeding biotope of the Reed Bunting in the Ljubljana marshes (D.Šere)

21. leglo trstnega strnada
(D.Šere)

21. clutch of the Reed
Bunting (D.Šere)

rastlinjem. Zgrajeno je bilo na rastlinski podlagi približno 20 cm od tal (podobno kot pri bičji trstnici).

25.6.80 V gnezdu so bila tri jajca, samica pa je zletela iz gnezda in se delala kot da je poškodovana.

4.7.80 V gnezdu je bil samo en mladič, star približno 8 dni. Takšno nizko gnezditveno uspešnost si je mogoče razložiti s tem, da je šlo v tem primeru verjetno za nadomestni zarod.

V istem gnezditvenem biotopu gnezdijo med drugimi tudi tele vrste ptičev:

močvirska trstnica *Acrocephalus palustris* - gnezdi redno in številno

bičja trstnica *Acrocephalus schoenobaenus* - gnezdi od leta 1977

rakar *Acrocephalus arundinaceus* - gnezdi občasno

brškinka *Cisticola juncidis* - gnezdila leta 1978

vrnja listnica *Phylloscopus collybita* - redno gnezdi 1 par

črnoglavka *Sylvia atricapilla* - gnezdi redno

siva penica *Sylvia communis* - gnezdi redno

vrtna penica *Sylvia borin* - gnezdi redno

repaljščica *Saxicola rubetra* - gnezdi redno in številno

drevesna cipa *Anthus trivialis* - gnezdi redno

zelenec *Carduelis chloris* - gnezdi redno

repnik *Acanthis cannabina* - gnezdi redno

rdeči kalin *Carpodacus erythrinus* - gnezdi od leta 1978

Iz vsebine tega prispevka je razvidno, da je trstni strnad v Sloveniji redek in le lokalno razširjen gnezditelj (Cerkniško jezero, Ljubljansko barje in okolica Grosuplja), kar gre pripisati specifičnosti biotopa, v katerem trstni strnad gnezdi, kakor tudi vse večji ogroženosti močvirij in trstišč.

SUMMARY

The paper reports about the first confirmed nesting of the Reed Bunting in Slovenia. In 1980 a nest with eggs and young birds was found, whereas singing male-birds, feeding parents and leaving-nest young bird were watched in previous years. The date of the return of the Reed Bunting into the nest area (March 14) as well as the date on which the last migrating bird was observed (May 5) require special attention concerning the assessment of the reliability of its nesting in Slovenia. Three local recoveries are described and thirteen remote ones are mentioned.

LITERATURA

- Geister, I. (1980): Prispavek k poznavanju ornitofavne Bobovka (manuskript)
 Gregori, J. (1977): Trstni strnad, *Emberiza schoeniclus* (L.) v času gnezdenja ob Cerkniškem jezeru (Slovenija). *Larus* 29-30, 354. Zagreb
 Hartert, E.: Die Vögel der palaäarktischen Fauna, I, II, III (IV. Steinbacher), Berlin 1910-1938
 Matvejev, S. (1976): Pregled faune ptica Balkanskog poluostrva I: Piciformes et Passeriformes SANU, Posebno izdanje 491 Beograd
 Ponebšek, J. in B. Ponebšek (1934): Gnezdilci Slovenije. I. izvestje Ornitološkega observatorija v Ljubljani (1926-1933)
 Svensson, L. (1975): Identification Guide to European Passeriformes, Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm
 Dare Šere, Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA 5: MALA UHARICA *Asio otus*

MYSTERY PHOTOGRAPH 5: LONG EARED OWL *Asio otus*

Ptici iz prejšnje slikovne uganke sta mladiča male uharice *Asio otus*. Razen v zimski polovici leta, ko jo sem ter tja srečamo tudi po dnevi, jo imamo zaradi nje-nega izrazito nočnega življenja le malokdaj priložnost opazovati. Gnezdi v gozdu, visoko na smreki, hrano pa išče pretežno na polju, tako da predstavljata njen življenjski prostor dva, dopolnjujoča se biotopa, ki ju s skupnim imenom imenujemo monotop. S čem se hrani lahko preberete v prispevku B. Kryštufka na strani 91.

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA 6:

22. Katera vrsta je to? (M. Kunc)
 Rešitev prihodnjič.

MYSTERY PHOTOGRAPH 6:

22. What is this species?
 (M. Kunc) Solution in the next issue.